

Biedrības

“Kreditinformācijas apmaiņas atbalsta asociācija”

PIEDĀVĀJUMS AUGSTSKOLĀM

Rīga, 2015

Par biedrību

Kredītinformācijas apmaiņas atbalsta asociācija (KAAA) izveidota 2012.gadā un tā apvieno nozares profesionāļus. Asociācijas galvenie darbības mērķis ir kredītinformācijas apmaiņas tiesiskās un praktiskās vides sakārtošana, un sabiedrības izglītošana. Kopš biedrības dibināšanas tā aktīvi iesaistījies normatīvo aktu izstrādes procesā, kas saistīti ar likumu par Kredītinformācijas birojiem.

Asociācijas galvenie uzdevumi saistīti ar iedzīvotāju izglītošanu un informēšanu par jaunumiem kredītinformācijas apmaiņas jomā, piedalīšanās normatīvo dokumentu izstrādē, kā arī dažāda veida konsultācijas uzņēmumiem un privātpersonām, par iespējām un riskiem, kas saistīti ar kredītinformācijas birojiem.

Laikā kopš dibināšanas KAAA pārstāvji jau viesojušies vairākās augstskolās, lai dalītos savā pieredzē un zināšanās ar studentiem, par kredītinformācijas apmaiņas tiesisko regulējumu un praktiskajiem principiem, lai vairotu zināšanas un veicinātu diskusiju sabiedrībā par šīm tēmām.

KAAA 2015. gada sākumā organizēja pirmo Latvijas kredītinformācijas biroju konferenci, kas apvienoja nozares profesionāļus, kredītētājus, kredītinformācijas birojus, uzraugošās institūcijas un arī privātpersonu pārstāvjus. Konference sniedza nozīmīgu ieskatu Latvijas kredītinformācijas tirgus attīstībā no vairāku iesaistīto pušu redzējuma.

Par studiju kursu

KAAA piedāvātie studiju kursi balstīti gan Latvijas, gan pasaules kredītinformācijas biroju darbībā. Studiju kursa mērķis ir iepazīstināt ar kredītinformācijas apmaiņas procesu, tā dalībniekiem, informācijas apmaiņas labās prakses principiem, kā arī ar riskiem, kas pastāv šajā procesā. Kursā apvienotas tēmas, kuras svarīgi izprast pirms iesaistīšanās kreditēšanā un kredītinformācijas apmaiņā.

1. [Kredītinformācijas apmaiņas vispārīgais raksturojums.](#)
2. [Kas nodrošina kredītinformācijas apmaiņu un galvenie dalībnieki. Vēsturiskā attīstība.](#)

3. [Informācijas apmaiņas kavēkli.](#)
4. [Tiesiskais regulējums.](#)
5. [Kredītbirojs un tā pakalpojumi.](#)
6. [Dati informācijas apmaiņā.](#)
7. [Makroekonomiskais efekts ekonomikas un finanšu sistēmas attīstībai un stabilitātei.](#)
8. [Galvenie ieguvumi visām iesaistītajām pusēm.](#)

Studiju kurss veidots ar mērķi radīt izpratni par kredītinformācijas apmaiņas procesu gan Latvijā, gan tā vispārīgajiem principiem Eiropā un pasaulē, veidošanās vēsturi, kā arī galvenajiem ieguvumiem un riskiem. Kursa laikā paredzēts, ka studenti iegūs spēju praktiski izvērtēt kredītinformācijas procesa norisi un savu ekonomisko aktivitāšu un paradumu ietekmi uz nākotnes iespējām (finanšu prātība), kredītinformācijas biroju atbilstību starptautiskiem labās prakses principiem un analizēt kredītinformācijas apmaiņas procesu un noteikt riskus, kas pastāv tajā. Papildus šim, studiju kursā paredzēts sniegt zināšanas, lai studenti spētu teorētiskā līmenī konstruēt kredītinformācijas apmaiņas modeli un kredītinformācijas biroja pakalpojumus.

Par lektoriem

Armins Kalniņš, Kredītinformācijas apmaiņas atbalsta asociācijas valdes priekšsēdētājs

Augstāko izglītību ieguvis Latvijas Universitātē, Starptautisko ekonomisko attiecību programmā. Piedalījies pirmā Latvijas kredītinformācijas biroja “Creditinfo Latvija” dibināšanā un veidošanā. Sniedzis vieslekcijas Latvijas universitātē un Banku augstskolā par kredītinformācijas apmaiņas procesu. Piedalījies Kredītinformācijas biroju likuma izstrādē, kā arī saistīto normatīvo dokumentu izstrādē.

Publikācijas par tematu: <http://www.kreditinformacija.lv/category/blogs/armins-kalnins/>

Mg.oec. Evita Vaivode-Šulte, Kredītinformācija apmaiņas atbalsta asociācijas valdes locekle

Augstāko izglītību ieguvusi Banku augstskolā un RISEBA. Piedalījies vairāku Latvijas kredītinformācijas biroju veidošanā, kā arī informācijas apmaiņas modeļu izstrādē. Sniegusi vieslekcijās Latvijas Universitātē un Banku augstskolā.

Piedalījies Kredītinformācijas biroju likuma izstrādē, kā arī saistīto normatīvo aktu gatavošanā.

Publikācijas par tematu: <http://www.db.lv/viedokli/eksperti/evita-vaivode-sulte> vai <http://www.kreditinformacija.lv/category/blogs/evita-vaivode-sulte-blogs/>

Kaspars Salenieks, Kredītinformācijas apmaiņas atbalsta asociācijas valdes loceklis

Bakalaura grādu irguvis RTU Finanšu inženierijā, šobrīd studē Banku augstskolā. Praktisko pieredzi ieguvis vairākos Latvijas kredītinformācijas birojos.

Piedalīties Kredītinformācijas biroju licencēšanas noteikumu izstrādē.

Publikācijas par tematu:

<http://www.kreditinformacija.lv/category/blogs/kaspars-salenieks/>

Studiju kursa apraksts

Kursa nosaukums	Kredītinformācijas apmaiņa un tās ietekme
Kursa anotācija	Studiju kursa mērķis ir iepazīstināt ar kredītinformācijas apmaiņas procesu, tā dalībniekiem, informācijas apmaiņas labās prakses principiem, kā arī ar riskiem, kas pastāv šajā procesā. Kursā apvienotas tēmas, kuras svarīgi izprast pirms iesaistīšanās kredītinformācijas apmaiņā.
Kursa tēmas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kredītinformācijas apmaiņas vispārīgais raksturojums. 2. Kas nodrošina kredītinformācijas apmaiņu un galvenie dalībnieki. Vēsturiskā attīstība. 3. Informācijas apmaiņas kavēkli. 4. Tiesiskais regulējums. 5. un tā pakalpojumi. un tā pakalpojumi. 6. Dati informācijas apmaiņā. 7. Makroekonomiskais efekts ekonomikas un finanšu sistēmas attīstībai un stabilitātei. 8. Galvenie ieguvumi visām iesaistītajām pusēm.
Sasniedzamie rezultāti	<p>Zināšanas</p> <p>Studentiem radīsies izpratne par kredītinformācijas apmaiņas procesa uzbūvi, vēsturi un tajā iesaistītajām pusēm. Tiks gūts ieskats arī Eiropas un Latvijas tiesiskajā regulējumā, kas attiecas uz kredītinformācijas biroju darbību.</p> <p>Spējas</p> <p>Pēc studiju kursa apguves studenti būs spējīgi analizēt kredītinformācijas apmaiņas procesus, kredītinformācijas biroju darbību un datu apmaiņas pamatprincipus.</p> <p>Prasmes</p> <p>Pēc studiju kursa apguves studenti teorētiskā līmenī spēs konstruēt kredītinformācijas apmaiņas procesu, tajā iesaistīto pušu atbildības un</p>

	<p>pieņēmumus kā arī informācijas apmaiņas pamatprincipus. Papildus – teorētiskā līmenī tiks attīstīta prasme veidot kredītinformācijas biroju produktus.</p>
<p>Literatūras avoti</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Credit bureau knowledge guide" IFC(World bank group) 2006; 2. "Credit reporting knowledge guide" IFC (World bank group) 2012; 3. "General principles for credit reporting" World Bank, September 2009 un September 2011; 4. Marc Rothemund and Maria Gerhardt "The Europe Credit Information Landscape. An Analysis of a survey of credit bureaus of Europe", European Credit Research Institute, commissioned by ACCIS, January 2011; 5. LR likums "Kredītinformācijas biroju likums" un uz likuma pamata izdotie tiesību akti; 6. LR likums "Parādu ārpustiesas atgūšanas likums" un uz likuma pamata izdotie tiesību akti; 7. LR likums "Fizisko personu datu aizsardzības likums" un uz likuma pamata izdotie tiesību akti; 8. LR likums "Kredītu reģistra likums" un uz likuma pamata izdotie tiesību akti; 9. LR likums "Patērētāju tiesību aizsardzības likums" un uz likuma pamata izdotie tiesību akti; 10. Margaret J. Miller "Credit Reporting Systems and the International Economy", 2003; 11. Dažādas Pasaules Bankas Vecākās ekonomistes Margaret J. Miller publikācijas; 12. Tullio Japelli and Marco Pagano "Role and Effects of Credit Information Sharing", Centre for Studies in Economics and Finance, Working paper Nr.136, April 2005; 13. Dažādas Ekonomikas profesora Tullio Japelli un CSEF direktora Marco Pagano publikācijas;

	<ol style="list-style-type: none"> 14. "Facilitating access to finance." Discussion paper on Credit Information Sharing, OECD; 15. "Financial Infrastructure. Building access Through Transparent and Stable Financial Systems; IFC/World Bank, 2009; 16. Naeem Siddiqi "Credit Risk Scorecards. Developing and Implementing Intelligent Credit Scoring.", John Wiley & Sons, Inc. 2006; 17. "The Impact of the Qualified Residential Mortgage Requirements On the Housing Industry and an Alternative Approach for Quality Lending Standarts", National Credit Reporting Association, Inc, August 2011; 18. Tobias Baer, Massimo Carassinu, Andrea Del Miglio, Claudio Fabiani and Edoardo Ginevra "The national credit bureau: A key enabler of financial infrastructure and lending in developing economies.", McKinsey working papers on risk, Number 14, December 2009; 19. Cedric Lutzenkirchen and Christian Weistrofer "Microfinance in evolution. An industry between crisis and advancement.", Deutsche Bank Research, September 2013; 20. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/48/EK par patēriņa kredītīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK; 21. Dažādi pētījumi un statistikas informācija no Europe Credit Research Institute, www.ecri.eu ; 22. Melecky, Martin and Rutledge, Sue, "Financial Consumer Protection and the Global Financial Crisis" World Bank 2011; 23. Starpautisko konferenču prezentāciju materiāli: 1) World Consumer Credit Reporting Conference (WCCRC) (Taipei 2012; Dubai 2014); 2) Creditinfo Global Forum, Prague 2013 3) IFC/ECCB Caribbean Credit Reporting Conference, July 2012;
--	---

Atbilstība profesijas standartiem	Finanšu analītiķis, Ekonomists, Finansists, Grāmatvedis u.c.
-----------------------------------	--

Paplašināts tēmu apraksts

1. Kredītinformācijas apmaiņas vispārīgais raksturojums.

Kredītinformācijas apmaiņas aizsākumi meklējami jau 19.gs. pašā sākumā, kad tirgotāji sanāca kopā un vienojās, ka apmainīsies ar informāciju par nemaksātājiem starp savas apvienības biedriem. Šim lēmumam bija vairāki cēloņi:

1. Beztbildīga attieksme pret maksājumiem un krāpšana. Uzņēmēji saprata, ka ja viņi ar informāciju neapmainās, tad tiem, kas nemaksā ir lieliskas iespējas saņemt preces vai kredītus no citiem un nemaksāt arī tiem. Apkrāpt varēja daudzus un tas tikai veicināja krāpšanu. Informācijas apmaiņa palīdzēja šos krāpniekus no tirgus izslēgti, bet tos, kas bija vienkārši bezatbildīgi, disciplinēja maksāt.
2. Informācijas asimetrija. Katram pakalpojuma sniedzējam un pašam aizņēmējam ir dažāda informācija, kas apgrūtina risku vērtēšanu. Aizņēmējs ne vienmēr ir ieinteresēts norādīt visu informāciju par sevi, īpaši, ja tā ir negatīva. Pakalpojumu sniedzējiem arī pieejama dažāda informācija, kas veido nevienlīdzīgas konkurences iespējas, apgrūtina mazo uzņēmumu darbošanos un jaunu dalībnieku ienākšanu tirgū.

Kredītinformācijas apmaiņas tiek izmantota gan mikro, gan makro ekonomikas līmenī. Tās galvenie mērķi ir:

- 1) Atbalstītu finanšu un komerc darījumus palīdzot novērtēt riskus un prognozējot patērētāju uzvedību;
- 2) Dot iespēju banku uzraudzītājiem precīzi novērtēt kredītu riskus un uzraudzīt finanšu institūcijas;
- 3) Ekonomikas analīzes veikšana;
- 4) Privātpersonu tiesību realizācijas mehānisma nodrošināšana.

Kredītinformācijas apmaiņa nodrošina, ka:

- Samazinās % likmes godprātīgajiem maksātājiem;

- Samazinās vidējā % likme tirgū;
- Palielinās kredītēšanas apjoms, balstoties uz pamatotāku resursu pārdali;
- Samazinās pārkāpumu un nemaksāšanas skaits
- Tiek veidota uzticība valsts - uzņēmumu - iedzīvotāju starpā

Risku vērtēšanas pamatā ir psiholoģijas princips: lai prognozētu nākotnes uzvedību, ir jāzina pagātnes uzvedība. Arī valsts politiku ietekmē spēja prognozēt riskus, tādēļ valsts lēmumus būtiski ietekmē tas, vai ir attīstīta kredītinformācijas apmaiņa, kā tā ir izveidota un kāda ir informācijas izmantojamība.

(Samazinās riski, izmaksas un cenas; Pieaug efektivitāte un stabilitāte; Palielinās savstarpējās uzticības līmenis)

2. Kas nodrošina kredītinformācijas apmaiņu un galvenie dalībnieki.

Vēsturiskā attīstība.

Vispirms kredītinformācijas apmaiņa notika starp uzņēmumu apvienībām, bet jau 19.gs otrajā pusē pasaulē sāka veidoties privātie kredītbiroji – atsevišķs uzņēmējdarbības veids, lai risinātu interešu konflikta situācijas. Kredītbiroji iesaistīja informācijas apmaiņā jau dažādu sektoru uzņēmumus. Vecākie kredītbiroji:

Austrija 1860.g.;

ASV un Zviedrija 1890.g.;

D Āfrika 1901.g.;

Kanāda 1919.g.;

Vācija 1927.g.;

Austrālija 1930.g.

Eiropā kredītbiroju attīstība uzplauka pēc 1930.gada, bet īpaši strauja attīstība notika no 1990.gada. Kam bija vairāki galvenie iemesli:

- PSRS sociālistiskā bloka sabrukšana un jaunu valstu ienākšana kapitālisma aprītē;
- ES dibināšana atvēra robežas (preču, pakalpojumu, resursu);
- Strauja tehnoloģiju attīstība;
- 3 lielo ASV kredītbiroju ienākšana Eiropā (Experian, Equifax, Trans Union).

Tikai ievērojami vēlāk, pēc pirmo kredītbiroju dibināšanas, sākot no 20.gs 30-ajiem gadiem, daudzu valstu Centrālās bankas sāka veidot publiskos kredītu reģistrus, kas nodrošināja kredītinformācijas apmaiņu tikai starp tā dalībniekiem – finanšu sektora uzņēmumiem (galv. kārt bankām). Kredītu reģistru primārais mērķis bija iespēja kontrolēt riskus finanšu sektorā.

Galvenās atšķirības starp privātajiem kredītbirojiem un publiskajiem kredītu reģistriem:

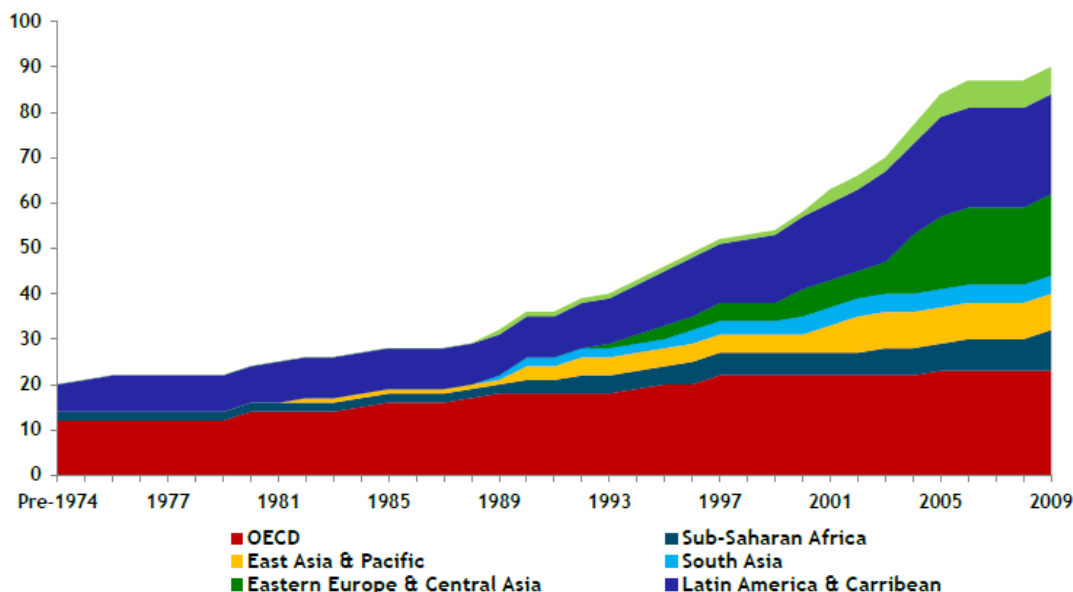
	Privātie kredītbiroji	Publiskie kredītu reģistri
Īpašnieki	Privātie uzņēmēji	Parasti valsts banka*
Dalībnieku loks	Visi ieinteresētie	Finanšu sektora uzņēmumi
Dalības nosacījumi	Brīvprātīga	Obligāta
Pamatmērķi	Biznesa risku novērtēšana	Sistēmas risku novērtēšana
Pakalpojumi	Dažādi risku vērtēšanas risinājumi, modeļi, datu apstrāde – elastīgi, pēc tirgus pieprasījuma	Kredītinformācija risku vērtēšanai

* Ir izņēmumi, kad valsts savas funkcijas deleģē veikt privātajam sektoram (Somija)

Attīstoties risku vērtēšanai tika veidotas arī kredītreitingu aģentūras, kas nodarbojās ar risku vērtēšanu, piešķirot kredītreitingus. Kredītreitingu aģentūras riskus vērtē valstīm un lielajiem uzņēmumiem, kas ar savu darbību spēj būtiski ietekmēt procesus ekonomikā.

Kredītbiroju skaita pieaugums pasaulē

Private credit bureaus continue to grow

Avots: WB (IFC)

3. Informācijas apmaiņas kavēkļi.

Kā pierādījies pasaulē, ir arī vairāki kavēkļi kredītinformācijas apmaiņai:

- 1) Lielie uzņēmumi – nevēlas atteikties no savām izdevīgākajām pozīcijām konkurencē, tādēļ pretojas informācijas apmaiņai vai cenšas to kontrolēt, lai ietekmētu (interesu konflikts). Veido kredītbirojos nevienlīdzīgus nosacījumus, apgrūtinot konkurentu darbības tirgū;
- 2) Privātpersonas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību – privātuma aizsardzība ierobežo jebkādu personas datu apstrādi;
- 3) Banku likumdošana – vairākās attīstītās valstīs banku konfidencialitātes likumi aizliedz vai drastiski ierobežo privāto kredītu biroju darbošanās iespējas;
- 4) Zems likumdevēju, uzņēmēju un iedzīvotāju izpratnes līmenis par kredītbiroju darbību un to vietu valsts ekonomiskajā modelī.

4. Tiesiskais regulējums.

- ✓ Tikai dažās valstīs ir speciāls regulējums kredītbirojumiem vai kredītinformācijas apmaiņai;
- ✓ Publiskajiem Kredītu reģistriem parasti ir savi normatīvie dokumenti (LB Kredītu reģistra darbību nosaka LB noteikumi Nr.62 „Kredītu reģistra noteikumi”);
- ✓ Privātpersonu datu apstrādi valstī regulē tās likumi, Latvijā tas ir „Fizisko personu datu aizsardzības likums” un Eiropā personas datu apstrādi regulē ES direktīva (95/46/EK);
- ✓ Latvijā sagatavots un no 01.01.2015 spēkā stājies speciālais „Kredītinformācijas biroju likums”.
- ✓ Lai kredītinformācija būtu veiksmīga, dotu rezultātus un nekropļotu tirgu, jādarbojas arī pašregulējošajiem noteikumiem. Piemēram, „*reciprocity principle*” jeb abpusējais informācijas sniegšanas princips visiem iesaistītajiem kredītinformācijas apmaiņā. Tas nozīmē, ka datus var saņemt tikai tie, kas arī paši datus iesniedz un tikai tādā apmērā, kā iesniedz. Ja šis princips netiek ievērots, notiek būtiska tirgus kropļošana, kas var nest vairāk negatīvu seku ekonomikai, nekā pozitīvas;
- ✓ Vienlīdzības princips – vienlīdzīgi nosacījumi visiem tirgus dalībniekiem. Tas nozīmē, ka netiek veidoti šķēršļi jaunu dalībnieku uzņemšanai kredītinformācijas apmaiņas sistēmās.

5. Kredītbirojs un tā pakalpojumi.

Kredītbirojs ir uzņēmums, kas apkopo informāciju no dažādiem avotiem, veido kredītpējas vērtējumus un nodrošina tirgus dalībniekus ar informāciju.

Galvenie pakalpojumi, ko sniedz kredītbiroji Eiropā:

- 1) Kredītpējas atskaite – pārskats par uzņēmumu vai privātpersonu, kurā iekļauti pieejamie dati un iespējams arī kredītbiroja izstrādāts novērtējums. Atskaitē parasti ir pamatdati par personu, dati par parādiem, parādu vēsture un cita informācija, kas atkarīga no tiesībām šo informāciju saņemt (tiesvedība, nodokļu informācija, pārskats presē, aktīvās saistības u.c.);

2) Score jeb kredītreitings - skaitlis, kas parāda kredītēšanas riska pakāpi jeb klasi un to mēdz dēvēt arī par kredītreitingu. Šis reitings ir nepieciešams, lai kreditors spētu novērtēt Jūsu spēju uzņemties jaunas saistības vai turpināt pildīt esošās.

Score aprēķinā iedzīvotājiem vērā tiek ņemts:

- oficiālie ieņēmumi;
- esošais kredītsaistību apjoms;
- kredītmaksājumu vēsture;
- laicīgi maksāti maksājumi;
- kavēti maksājumi un parādi;
- valsts ekonomiskā un politiskā situācija;
- statistikas dati (ekonomikas);
- cita būtiska informācija (atkarīgs no valsts un situācijas tirgū).

Iedzīvotāja ieguvumi no score:

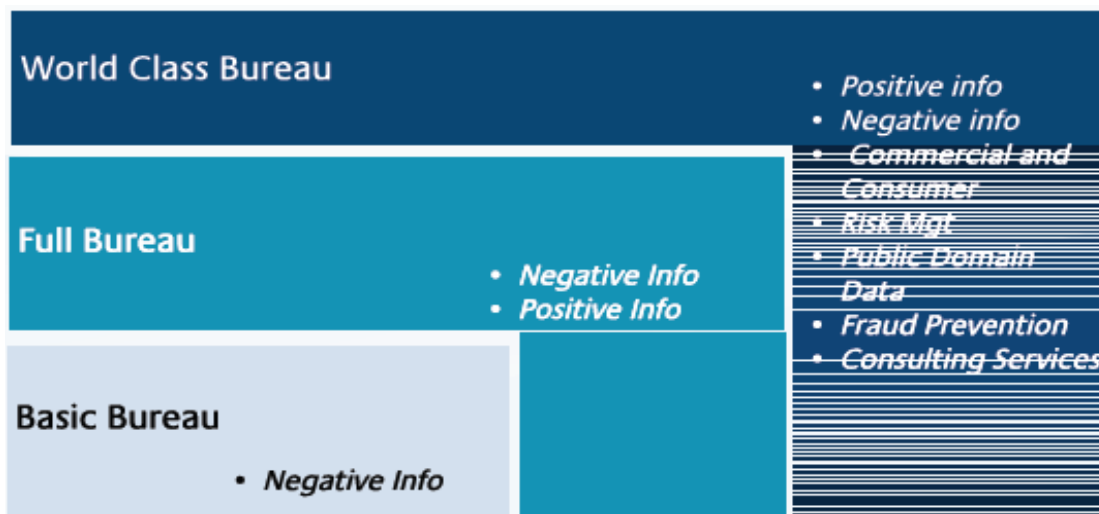
- Iespēja saņemt izdevīgākus kredītu nosacījumus un zemākas % likmes, jo kreditors pirms kredīta piešķiršanas varēs efektīvi novērtēt aizņēmšanās risku;
- Brīvība pakalpojuma sniedzēja izvēlē, jo iedzīvotājs nebūs atkarīgs no viena pakalpojuma sniedzēja (kurš viņu zin) - visiem kreditoriem būs iespēja Jūs vienlīdz labi novērtēt;
- Iespēja ietekmēt savu score. Zinot kā veidojas score un kas to ietekmē, iedzīvotājs var savus maksāšanas paradumus mainīt, tādējādi uzlabojot savu score, pēc tam attiecīgi saņemt pakalpojumus jau uz izdevīgākiem nosacījumiem;
- Palielinās kredīta saņemšanas iespējas, jo par garantiju (nodrošinājumu) var kalpot score. Īpaši būtiski tas ir maznodrošinātajiem.

Score aprēķināšanai ir nepieciešamas ļoti plašas zināšanas, jo tā tiek veidota (rēķināta) izmantojot būtisku datu apjomu, kas zināmi par personu un kombinēti kopā ar statistikas informāciju un ekonomikas rādītājiem. Jo precīzāka un plašāka ir pieejamā informācija, jo precīzāks ir vērtējums. Turklāt score pilnveidošana turpinās nepārtraukti, jo mainoties ekonomiskai

situācijai, statistikai, likumdošanai vai iestājoties citiem būtiskiem notikumiem, ir jāpielāgo arī score veidošanas principi.

- 3) Scoringa modeļi - kredītbiroji parasti izstrādā un piedāvā vairāku veidu scores. Score ir atšķirīga uzņēmumiem un privātpersonām. Turklāt score var tikt pielāgota konkrētiem pieprasījumiem, ja mērķis riska novērtēšanai ir atšķirīgs. Piemēram, ja jānovērtē risks īstermiņa aizņēmuma izsniegšanai, score var tikt nedaudz pamainīta un pielāgota tieši īstermiņa risku novērtēšanai. Savukārt ja runa ir par hipotekārā kredīta saņemšanu, tad score būs jāpielāgo ilgtermiņa riska novērtējumam. Score modeļa izstrāde arī ir viens no kredītbiroja pakalpojumiem;
- 4) Monitorings – kredītriska vadības pakalpojums, kas dod iespēju sekot līdzi klientiem, kam ir aktīvas saistības un reaģēt, ja kredītspējā parādās būtiskas izmaiņas;
- 5) Identitātes apstiprināšana – daudzas valstis piedāvā šādu pakalpojumu un to izmanto gadījumos, kad nav nepieciešams pārbaudīt kredītspēju, bet pārliecināties, ka cilvēks ir tas, par ko viņš uzdodas;
- 6) Krāpniecības novēršana – kvalitatīva informācijas apmaiņa ļauj ierobežot krāpšanas iespējas gan uzņēmumiem, kas sniedz ar kredītrisku saistītus pakalpojumus, gan privātpersonām, kas ir kredītņēmēji;
- 7) Konsultēšana – dažādu konsultāciju sniegšana arī ir būtisks kredītbiroja pakalpojums. Konsultācijas tiek sniegtas gan uzņēmumiem, gan valstīm kopumā un galvenās konsultāciju tēmas ir: risku vadība, datu apstrādes tehniskie un juridiskie jautājumi, finanšu un ekonomikas analīze.
- 8) Papildus pakalpojumi - Informācijas apmaiņas nodrošināšana starp valsts, privātajiem reģistriem un uzņēmumiem, iedzīvotājiem un valsts iestādēm.

Kredītbiroju attīstības pakāpes

Avots: emcredit, Dubai, 2008

6. Dati informācijas apmaiņā.

- ✓ Negatīvie dati - maksājumu kavējumu vēsture un nemaksātie parādi. Vērā tiek ņemts gan cik regulāri ir kavējumi, kādā apjomā un par cik dienām;
- ✓ Pozitīvie dati :
 - Aktīvās saistības – saistības, kas uz šo brīdi ir aktuālas un kuras Jums ir jāmaksā. Tas ietekmē Jūsu spēju uzņemties jaunas kredītsaistības
 - Pozitīvā vēsture - iepriekš nomaksāti kredīti, regulāri maksāti rēķini. Tas liecina par Jūsu atbildību un disciplīnu pret saistībām un samazina risku Jums izsniegt jaunus kredītus.

Diskusijas bieži vien rodas par pozitīvo informāciju un cik lielā mērā to drīkst atspoguļot. Šis jautājums ir atkarīgs no katras valsts likumdošanas. Lielākoties valstīs apkopo gan negatīvo, gan pozitīvo informāciju, jo tas dod daudz pilnvērtīgāku ieskatu un ļauj precīzāk novērtēt potenciālā klienta rīcību nākotnē. Parasti šos pozitīvos datus nav ļauts atspoguļot kredīspējas atskaitē, bet tikai iekļaut score aprēķinos. Liedzot pozitīvās informācijas vērtēšanu daudzi no riskiem netiek apzināti (ņemot vērā aktīvās saistības) un klientiem netiek ļauts uzkrāt sev pozitīvu vēsturi, lai saņemtu labākus nosacījumus.

Piemērs: „Pirms dažiem gadiem Hong Kongā (Ķīna) un Dienvidkorejā piedzīvoja lielu nemaksāšanas pieaugumu nefinanšu sektorā, ko radīja nepamatota kreditēšana un nepietiekama informācija. Lai arī tika apkopota negatīvā informācija, nebija pieejama pozitīvā informācija. Tā kā kreditēšanas tirgū pieauga konkurence un bankas kredītkartes pārdeva ļoti agresīvi, daudzi iedzīvotāji saņēma vairākas kredītkartes. Iedzīvotāji saņēma vienu kredītkarti un pēc tam otru, lai nomaksātu iepriekšējo. Šāda aizņemšanās noveda pie liela skaita nenomaksātu kredītkaršu parādiem. Pēc šīs lielās kredītkaršu krīzes, arī Ķīna sāka apkopot gan negatīvo, gan pozitīvo informāciju.”¹

5 year auto loan

Loan amount:

Down payment:

FICO SCORE	INTEREST RATE	PRINCIPAL	INTEREST	TOTAL PAYMENT	MONTHLY PAYMENT
850	4.415%	\$20,000	\$2,089	\$22,089	\$372
720	5.818		2,776	22,776	385
690	7.833		3,781	23,781	404
660	11.388		5,602	25,602	439
620	16.532		8,334	28,334	492
590	18.114		9,192	29,192	509
500					

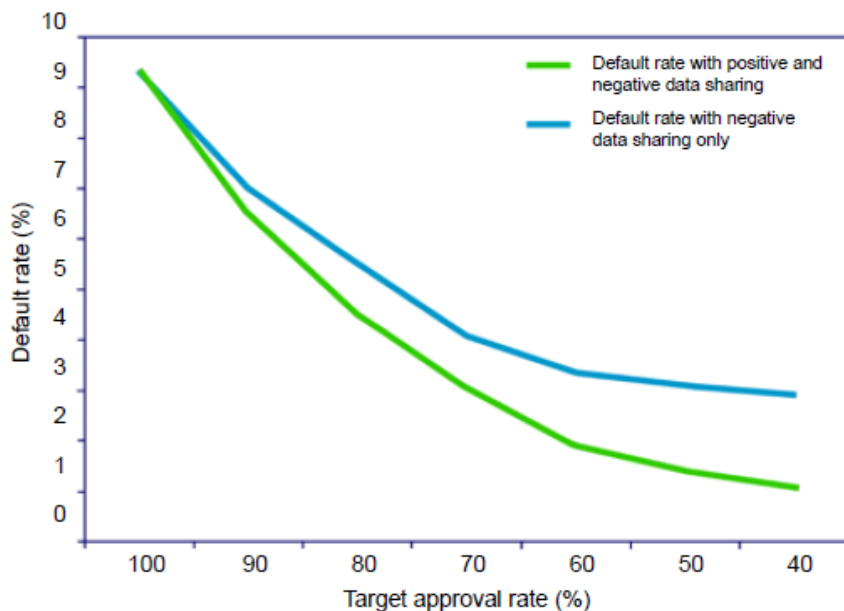
NOTE: Interest rates are accurate as of July 11, 2011.

Avots: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/special/business/cost-of-bad-credit/>

Attēlā redzams, kā score ietekmē % likmi par 5 gadu automašīnas līzingu un kādi rezultātā ir % maksājumi. Jo zemākas ir risku vērtēšanas iespējas, jo sliktāka ir score un dārgāki kredītresursi.

Pozitīvo datu apmaiņa palīdz uzlabot nemaksāšanu

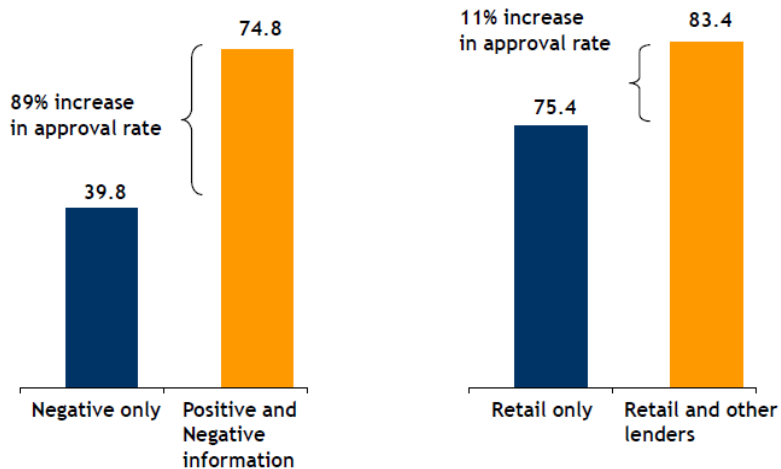
¹ Avots: Worl Bank „Credit Bureau Knowledge Guid”, 1.4.sadaļa, 12 lpp

Avots: Experian Decision Analytics "The need for Credit Bureaux" 2005

Kreditresursu pieejamība

Percent of Applicants who Obtain a Loan

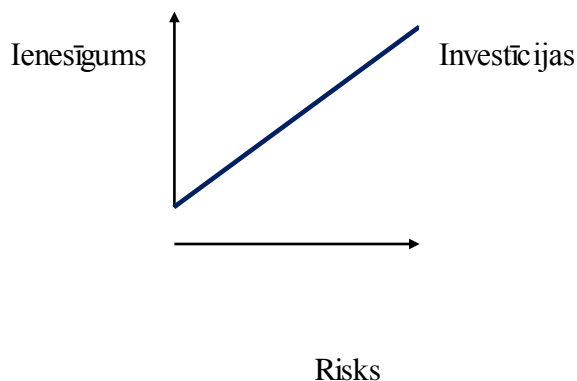
Avots: IFC 2011

7. Makroekonomiskais efekts ekonomikas un finanšu sistēmas attīstībai un stabilitātei.

Jebkuras attīstības stabilitātei viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem ir apzināt, novērtēt un vadīt riskus. Ekonomiskas stabilitātei ļoti būtiska ir finanšu sistēmas risku vadība un lai šo funkciju varētu veikt, ir nepieciešama informācija no tirgus un jo šī informācija ir pilnīgāka, jo precīzāk ir iespējams novērtēt tendences, dažādu procesu ietekmi un saprast vājās jeb riskantās vietas.

Stabilitāti ekonomikā veido pamatota tās attīstība un mūsdienās šī pamatotība ir īpaši būtisks jautājums, kam jāpievērš pastiprināta uzmanība. Nepamatotību var radīt gan kreditēšana, gan dažādi vērtspapīri, kas veido papildus līdzekļus. Šajā brīdī rodas riski, ka līdzekļi tiek radīti bez pamatota seguma un veidojas burbulis, kas arī bija lielās finanšu krīzes galvenais cēlonis. Pamatotību var radīt tikai pilna informācija, ko iespējams analizēt, lai maksimāli ierobežotu šādu nepamatotu līdzekļu radīšanu. Piemēram, tā pati Hong Kongas krīze ir labs piemērs nepamatotai kreditēšanai, nepamatotai līdzekļu radīšanai.

Būtiski samazinot riskus uzņēmējdarbības vidē, palielinās arī investīciju piesaistes iespējas. Investīcijām vienmēr svarīgs ir risks un jo augstāks ir šis risks, jo augstāks ir sagaidāmais ienesīgums un mazāk iespēju piesaistīt lētāku ilgtermiņa kapitālu:

Ietekmi risku vērtēšana atstāj arī uz eksporta iespējām, jo pirmkārt lētāks kapitāls palielina starptautisko konkurētspēju vietējiem uzņēmumiem un uzlabo iespējas saņemt labākus sadarbības nosacījumus darījumos ar ārvalstu uzņēmumiem.

Martin Gruell sacīja:

«No transparency, no trust;

no trust, no credit;

no credit, no investment;

no investment, no growth!

So there is a simple logic: financial reporting is an essential building block for financial intermediation, foreign investment, and sustainable economic development.»

Būtisks jautājums ir arī ēnu ekonomikas samazināšanas iespējas. Piemēram, saņemot algu aploksnē un nemaksājot nodokļus, cilvēka score nevar būt laba un rezultātā saņemt kredītus uz labiem nosacījumiem nav iespējams. Savukārt kredītinformācijas apmaiņas rada šo atgriezenisko saiti visiem darbiem (un nedarbiem) un panāk situāciju, kad maksāt nodokļus cilvēkiem ir ekonomiski izdevīgi:

30 year mortgage

Mortgage amount:

Down payment:

FICO SCORE	INTEREST RATE	PRINCIPAL	INTEREST	TOTAL PAYMENT	MONTHLY PAYMENT
850	4.271%	\$200,000	\$131,350	\$331,350	\$986
760	4.493		138,669	338,669	1,013
700	4.670		144,508	344,508	1,034
680	4.884		151,563	351,563	1,060
660	5.314		165,705	365,705	1,112
640	5.860		183,521	383,521	1,181
620					

Avots: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/special/business/cost-of-bad-credit/>

Pareizi izveidojot informācijas apmaiņu, uzlabojas konkurences vide, izlīdzinot risku vērtēšanas iespējas. Ļaujot gan jauniem uzņēmumiem ienākt tirgū, gan mazajiem līdzvērtīgāk konkurēt.

Lētākas gala preces un pakalpojumi, jo samazinās preču un pakalpojumu pašizmaksa visur, kur tieši vai pastarpināti piedalās aizņemtais kapitāls. Aizņemtā kapitāla cenu veido risks un sagaidāmais ienesīgums, savukārt kredītbiroji ļauj būtiski samazināt gan pašus riskus, gan izmaksas uz to novērtēšanu (laiks, darbaspēks, dažādas datubāzes un lieli zaudējumi no nemaksāšanas).

Kredītinformācijas apmaiņa rada caurspīdīgumu un palīdz cīņā ar krāpšanu. Iedzīvotāji spēj pilnībā kontrolēt savus datus, to precizitāti un izmantošanu. Gan iedzīvotāji, gan uzņēmumi var sevi efektīvāk pasargāt no krāpniekiem.

8. Galvenie ieguvumi visām iesaistītajām pusēm.

Uzņēmumu ieguvumi:

- ✓ Lētāka un precīzāka novērtēšana – samazināti riski – labāks debitoru portfēlis;
- ✓ Augstāka konkurētspēja gan vietējā, gan starptautiskajos tirgos;
- ✓ Klientu disciplinēšana un attiecību veidošana;
- ✓ Jaunu pakalpojumu attīstīšanas iespējas.

Patērētāju ieguvumi:

- ✓ Tiesību ievērošana:

Kredītinformācijas apmaiņa vienmēr radījusi diskusijas par robežu, kad tiek pārkāptas privātpersonas tiesības un privātās dzīves neaizskaramību. Šeit jāspēj rast balanss starp divām, savstarpēji pretējām patērētāju tiesībām un to ieguvumiem:

- 1) Patērētāja tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas maksimāli ierobežo jebkādu personas datu vākšanu un apstrādi;
- 2) Patērētāja tiesības uz godīgu cenu jeb iespēju saņemt finanšu pakalpojumus, kredītresursus uz maksimāli izdevīgiem nosacījumiem, kas paredz efektīvu un pilnīgu datu izvērtēšanu. Šeit var runāt arī par tiesībām nesegt zaudējumus par citiem, kas nemaksā.

Lai nepārkāptu personas tiesības, ES direktīva nosaka, ka personas datus var saņemt un apstrādāt tikai ar personas piekrišanu un atbilstošam mērķim. Šis ir punkts, kas ļauj privātpersonai nepiekrīt datu pieprasīšanu. Jārēķinās, gan, ka kredītpakalpojumus šī persona diez vai vispār varēs saņemt.

✓ Savu datu kontrole.

Iespēja tiešsaistē iedzīvotājiem redzēt savus datus, sekot līdzi izmaiņām tajos, būt lietas kursā un labot, ja ieviesušās kādas kļūdas, un saprast kā tiek rēķināta score un kāda personas rīcība to ietekmē. Šobrīd Latvijā dati par privātpersonām ir ļoti izkaisīti un iedzīvotājam sarežģīti kontrolējami. Datus par sevi katrs var meklēt:

1. Latvijas Bankas Kredītu reģistrs – banku un to saistīto uzņēmumu informācija.
Informāciju par saviem datiem var saņemt dodoties uz LB, Bezdelīgu ielā 3, Rīgā;
2. Parādu piedziņas uzņēmumu datubāzes:
 - Creditreform Latvija – Skanstes iela 52, Rīgā;
 - Paus Konsults – Blaumaņa iela 38/40, Rīgā;
 - Lindorff Oy Latvijas filiāle – Dunties iela 11, Rīgā;
 - Julianus Inkasso Latvija – Brīvības 149-6, Rīgā;
 - u.c.
3. Dažādas valsts informācijas sistēmas;
4. Jebkurš uzņēmums, kas apstrādā personas datus